

comtat de Girona (*MarcaH.*, 1108.8; i *Lib. Feud. M.*, 214); 1053-71: «de ipso castro quod dicunt Begur» (*Lib. Feud.*, 448); 1062: «per ipsum castrum de Begur et ipsum fevum de Begur» (*ibid.*, 472). Als anys 1260-80 correspon un poema de Cerverí de Girona, on recomana als seus que visitin castells de donadors generosos: «Fuxà, Torrent, Cruïlles ses oltratge, / Begur, Ostoles ne Bagà en viatge» (90.16); 1279-80: «eclesia de Begurio» (*Rat. Decimarum*); 1359: *Begur, de la Casa de Cruïlles* (*CoDoACA* XII, 96); 1362: *Begurio* (Alsius); 1374, *id.* (*Monsalv.* XII, 51; cf. *Monsalv.* XVII, 24 i 284).

Segons Pella i Forgas [que era de Begur], *Historia del Ampurdán*, ja se cita *Begur* l'a. 1019, esmentant el seu senyor. La grafia *Bagur* amb *a* és molt tardana, 15 car encara escriu *Begur* un text català del S. XVI, citat per Pella (716), i la correcta ja fou restituïda pel comitè de l'I.E.C. el 1934. En una *Historia de Bagur* p. p. Salvador Raurich (vegeu-ne extrets en *BABL* XVII, 239-251) res d'útil filològicament, car només 20 dóna textos i docs. traduïts o extractats, en formes modernes i en castellà.

ETIM. Hi ha hagut acord general a creure'l pre-romà —com ja va dir l'autor— (*E.T.C.* I, 225; *DECat.* 25 s. v. *Estartit*), en Moll (*Llin. Cat. i AlcM*) etc. En fonts de l'Antiguitat es troben bastants parònims (que detallarem infra) d'evident caràcter pre-romà, en la majoria dels quals sembla clara una fesomia preindoeuropea.

En aquestes condicions, pensar en una etimologia ibero-basca és natural. Qui fes objecció de principi a una etimologia pre-romana d'aquest caràcter per a un lloc de la costa catalana, oblidaria que també són relíquies ibero-basques *Tossa* (TÚRISSA), *Cotlliure* (amb 35 *Iliberis*), el cap *Biarra*, i pre-romans d'altres famílies els nombrosos *Pení*, *Talabre*, *Guixols*, *Blanes* etc.

Ara bé, pel costat ibero-basc es veu una etimologia convincent, perquè es funda en mots coneguts i dóna un sentit ben adequat a la posició geogràfica de la vila i el Cap Begur: proto-basc i probablement ibèric BEKOURI 1 'vila del front', al·ludint a la que és la prominència màxima a l'Est, de totes les costes hispàniques. Hi podem comparar *Talarn*, que ve del cèlt. TALO- 'front' + -ARNO- en tots dos llocs d'aquest nom, llocs 40 també característics per llur prominència (com es detalla en l'article que hi dediquem). Que aquí hi devia haver -uri ibero-basc 'vila' ja ho digué M-Lübke (*Homem. MzPi.*, 1925, I, 79), car és un mot que ell retroba en el proto-sard -uli etc., amb bona intuïció; per més 50 que ell ho combini amb altres etimologies toponímiques no tan encertades; i que no provi d'explicar el conjunt del nom.

Però ho podem completar amb *beko* 'front', mot 55 que no solament és basc modern, car tenim proves que pertanyia a l'estat primitiu del basc, i tenim raó per creure que li fou comí amb l'ibèric. En la llengua viva està molt antiquat, si bé no del tot en els dialectes labortà i baix-navarres; segons Azkue quasi 60

només és generalment conegut en la frase *bekoz-beko* 'cara a cara, a ple front'; i usat encara *bekon* 'en el front', pel clàssic labortà Goyhetché; però mantingut en el basc general per una munió de derivats: *bekoki*, -oke 'front', figuradament 'audàcia' 'arronsament de les celles', *bekunde* 'entrecelles', *bekhurunde* 'cara', 'mirada', *bekuruntze* 'semblante', «mirada», 'pàrpella' i algun altre.²

Doncs, justament és aquest conjunt, i el caràcter arcaic, però bàsic, que tots els bascolègs reconeixen a *beko* 'front', que demostren la seva existència en el proto-basc, i ens donen dret a postular per a *Begur* *BEKOURI o BEKURI com un ètimon ben fundat en ibero-basc, significat 'la vila del front', 'el cap frontal de les costes hispàniques'. L'evolució fonètica → *Begur* és irreprotxable en tot cas, car fins si la *u* ibèrica hagués passat a vocal breu en el nostre llatí, la metafonia de la -r hauria privat de canviar *u* en *o*.

Caldria que BEK- fos dels elements comuns al proto-basc amb l'ibèric, i el fet que en les restes de l'ibèric no tenim traducció, ens priva de donar-ne acabada demostració semàntica. Però són tants els testimonis ibèrics, que ens donen la seguretat múltiple, que aquesta arrel BEK- era protohispànica; i tornen ben versemblant que hi hauria un significat anàleg al basc en tots ells, o almenys bona part. Gz. Moreno (*Hom. Mz. Pi.*, 1925, III, 481) enumera la ciutat *Becula*, dels ausetans, segons Ptolemeu; el cavaller *Becensis* del bronze d'Àscoli (a. 90 a.C.); una dona *Baegesis* en una inscripció trobada a Marchena.³⁰

Ens interessa particularment Appianus per la forma en -or³ que cita, parlant de la Bètica: un *χωριον 'ῶ ὄνομα ἦν Βαικόρ* 'lloc anomenat *Baikór*'. I la semblança amb la terminació de *Begur* creix en el nom d'un reietó: el βασιλεύς que qualifiquen d'ibèric Amianus i Ρουφίνος. Que aquesta forma en -r s'estengués a alguna part de França és possible (amb això cf. les cites de Skok, § 392), sense que impliqui celtisme o gal·licitat; un NL *Bicorasco* en una inscripció de l'a. 739 trobada allà (veg. les cites de tot això, en Holder, vol. I, 364 i s. v.).⁴

Fetes les rebaixes quedem de tota manera amb la impressió definida que en la Hispània de l'Est i del Migjorn hi havia un BEK- igualable al *beko* 'front', 'part davantera', tan comprovat en proto-basc. I que aquesta etimologia de *Begur* és ben fundada des de tots els punts de vista i l'única sostenible que s'hagi concretat fins ara. Per a les altres, vegeu més avall.

El nom *Begur* es repeteix en altres parts o regions catalanes que convé consignar per si poden interessar en la qüestió; encara que essent tots aquests noms en llocs molt menys importants, hi ha en tots més o menys, la presumpció que siguin trasllat del nom de la vila que ens ocupa. El *Pas de bagú* trajecte de serra (en dos trossos, *Pas de B. d'Avall* i *de Dalt*), en la Ribera de l'Aranyó: a dalt i en la part Est de la vall rossellonesa de Sureda (xx, 58, 40), doncs ja no lluny de la costa d'Argelers i Cotlliure.

Amb caràcter succedani menys clar: *La Torre Begu-*